

Försvarsutskottets betänkande 2019/20:FöU9

Militära frågor

Sammanfattning

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden bl.a. med hänvisning till att utskottet inte ser skäl att föregripa det kommande försvarspolitiska inriktningsbeslutet. I betänkandet behandlar utskottet frågor om bl.a. organisation och övningsverksamhet inom försvaret och hemvärnet.

I betänkandet finns 12 reservationer (M, SD, C, V, KD).

Behandlade förslag

Cirka 40 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden.....	7
Organisation, ledning och styrning.....	7
Övningsverksamhet och miljöpåverkan	11
Hemvärnet	16
Stöd till polisen.....	19
Vindkraft	23
Reservationer	26
1. Organisation, ledning och styrning, punkt 1 (SD)	26
2. Organisation, ledning och styrning, punkt 1 (C).....	27
3. Organisation, ledning och styrning, punkt 1 (KD).....	28
4. Övningsverksamhet, punkt 2 (M)	29
5. Övningsverksamhet, punkt 2 (SD)	30
6. Övningsverksamhet, punkt 2 (KD).....	30
7. Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan, punkt 3 (V).....	31
8. Hemvärnet, punkt 4 (M)	32
9. Hemvärnet, punkt 4 (SD).....	33
10. Hemvärnet, punkt 4 (C).....	33
11. Stöd till polisen, punkt 5 (KD)	34
12. Vindkraft, punkt 6 (C)	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	36
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Organisation, ledning och styrning

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkandena 3, 7, 20, 22, 24, 26–28, 30, 32, 37 och 39–41,

2019/20:1537 av Annicka Engblom (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1831 av Mattias Jonsson m.fl. (S),

2019/20:2035 av Lars Jilmstad (M),

2019/20:2353 av David Josefsson (M),

2019/20:2503 av Hans Wallmark m.fl. (M),

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 3, 23 och 30,

2019/20:2964 av Edward Riedl (M) och

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (KD)

2. Övningsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 21,

2019/20:2352 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 17 och 20.

Reservation 4 (M)

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (KD)

3. Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:586 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkandena 1–3 och

2019/20:1511 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 7 (V)

4. Hemvärdet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 29,

2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 8 (M)

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (C)

5. Stöd till polisen

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:750 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 11 och 12 samt

2019/20:2732 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 11 (KD)

6. Vindkraft

Riksdagen avslår motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 16.

Reservation 12 (C)

Stockholm den 10 mars 2020

På försvarsutskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Niklas Karlsson (S), Roger Richthoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Völker (S), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M), ClasGöran Carlsson (S) och Amir Adan (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2018/19. Motionerna innehåller förslag som bl.a. rör organisation och övningsverksamhet inom försvaret och hemvärnet.

Bakgrund

I slutet av 1990-talet beslutade regeringen att en parlamentariskt sammansatt försvarsberedning skulle svara för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Försvarsberedningen ska följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden och redovisa sin syn på viktigare långsiktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor inför regeringens förslag till riksdagen. Den 9 januari 2017 beslutade chefen för Försvarsdepartementet om nya anvisningar för Försvarsberedningens arbete (Fö 2017/00020/MFI).

När det gäller den nuvarande försvarspolitiska inriktningen har utskottet behandlat regeringens proposition Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020. Med bifall till propositionen godkände riksdagen regeringens förslag till mål för det militära respektive det civila försvaret och ett förslag om den huvudsakliga inriktningen för krigsförband i Försvarsmaksorganisation 2016. Dessutom godkände riksdagen att de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare hade beslutat om skulle upphöra att gälla. Riksdagen fattade inte beslut om några nya krav på operativ förmåga för perioden 2016–2020 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251).

Den 20 december 2017 presenterades delrapporten Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66). Den 14 maj 2019 överlämnade Försvarsberedningen sin slutrapport Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8) till regeringen. Försvarsberedningen lämnar i rapporten ett antal bedömningar och förslag bl.a. rörande den säkerhetspolitiska utvecklingen, inriktningen av säkerhetspolitiken, internationella samarbeten samt utvecklingen av det militära försvaret under perioden 2021–2025 men även därefter.

I budgetpropositionen för 2020 redovisas att regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 2020 med en försvarspolitisk proposition för perioden 2021–2025. I samma proposition framhöll regeringen vidare att Försvarsberedningens rapporter Motståndskraft och Värnkraft kommer att utgöra grunden för det fortsatta arbetet med den försvarspolitiska propositionen.

Den 10 december 2019 aviserades att regeringen bjudit in samtliga riksdagspartier att delta i en ny grupp som ska analysera Försvarsmaktens ekonomi. Gruppens analys är tänkt att ligga till grund för politiska förhandlingar inför försvarsbeslutet i riksdagen 2020.

När det gäller klimat- och miljöfrågor framgår det av januariavtalet att regeringen åtagit sig att tillsätta en utredning under 2019 där all relevant lagstiftning ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag. Regeringen har fattat beslut om utredningsdirektiv för en översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål (dir. 2019:101). Syftet är att skapa bättre förutsättningar för att Sveriges klimatmål ska kunna nås, och enligt uppdraget ska den särskilda utredaren redovisa ett delbetänkande senast den 1 december 2020.

Utskottets överväganden

Organisation, ledning och styrning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden bl.a. med hänvisning till att utskottet inte ser skäl att föregripa det kommande försvarspolitiska inriktningsbeslutet.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (C) och 3 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) framhålls att Sverige ska vara en självständig och fri nation med en försvarsmakt som på ett trovärdigt sätt kan hävda en förmåga att skydda landet genom ett organiserat totalförsvar. Motionärerna anser att planering för småskaligt lokalt försvar är ett nödvändigt steg innan det fria kriget. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs om försvarsledningen (yrkande 7) och om försvarets geografiska indelning med militära och civila befälhavare på alla nivåer (yrkande 3). Motionärerna framhåller även att en ny militärhögskola bör etableras (yrkande 20) och att Försvarsmaktens lokalförsörjning bör utredas (yrkande 22). När det gäller markstridskrafterna lämnar motionärerna förslag i fråga om arméns storlek (yrkande 24), baseringsorter (yrkande 26) och divisioner för en effektiv ledning (yrkande 27) samt om lokalförsvarförband (yrkande 28). I motionen understryks att Sverige är den nation som har längst kust i Europa och motionärerna anför därför att riksdagen bör ställa sig bakom motionärernas förslag när det gäller såväl marinens utformning och storlek (yrkande 30) som marinbaser och förband (yrkande 32). I motionen anförs vidare att Försvarsberedningens förslag om att upprätthålla sex stridsflygdivisioner inte är tillräckligt. Motionärerna föreslår därför att ytterligare flygflottiljer upprättas (yrkande 37) och att krigsflygplatser etableras för att successivt återskapa systemet med reservbaser för flygvapnet (yrkande 39). Motionärerna anser dessutom att snabba krigsförlopp förutsätter att flygvapnet på sikt får tolv basbataljoner (yrkande 40) och fler stridsledningsbataljoner (yrkande 41).

I kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) sätter motionärerna fokus på arméns fortsatta utbyggnad och på att hela landet ska försvaras. Motionärerna anför mot den bakgrunden att förbands- och utbildningsstrukturen i Försvarsmakten ska ha sin utgångspunkt i geografiska platser som är strategiskt viktiga för totalförsvaret så att rekryteringsbasen ökar och folkförankringen och försvarsförmågan stärks (yrkande 3).

I kommittémotion 2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) föreslås att riksdagen godkänner inriktningen för krigsförband i krigsorganisation 2021

som anges i Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (yrkande 3). Motionärerna föreslår vidare att Luftstridsskolan i Uppsala ombildas till Upplands flygflottilj F16, vilket skulle bidra till att förstärka försvaret av Stockholm. Motionärerna anser att en flygflottilj med två divisioner JAS Gripenplan bör etableras i Uppsala senast 2025 (yrkande 23). I motionen framhålls vikten av att varje flygdivision (ca 12–15 flygplan) kan ges ett spritt basområde med flera start- och landningsmöjligheter. Motionärerna föreslår därför en tredubbling av flygvapnets basorganisation (yrkande 30).

När det gäller Försvarmaktens organisation lämnas avslutningsvis även förslag i ett antal enskilda motioner. I motion 2019/20:1831 av Mattias Jonsson m.fl. (S) föreslås att regeringen ser över möjligheten att, i enlighet med Förvarsberedningens förslag, återupprätta ett regemente på Västkusten i form av ett amfibieregemente i Göteborg. Lars Jilmstad (M) föreslår i motion 2019/20:2035 att Försvarmakten får i uppdrag att, utifrån de förslag som Förvarsberedningen har presenterat, lämna förslag på lämpliga platser för försvarsetableringar de kommande åren och att riksdagen ställer sig bakom ett beslut om fler platser för nya militära förband. I motion 2019/20:2353 anför David Josefsson (M) att regeringen bör se över möjligheten att Förvarsmedicincentrum och Göteborgs garnison omorganiseras till Göteborgs regemente. I motion 2019/20:2964 anför Edward Riedl (M) att riksdagen bör ställa sig bakom en översyn av möjligheten att tillåta att det byggs en inomhusanläggning för skyddscentrum i Umeå och tillkänna detta för regeringen. I motion 2019/20:1537 anför Annicka Engblom (M) att regeringen bör överväga att komplettera Försvarmaktens dykeri och navalmedicinska centrum (FMDNC) med fysiologisk forskningskompetens (yrkande 1). Motionären föreslår dessutom att regeringen gör en översyn av hur detta i större utsträckning kan nyttjas av andra myndigheter i syfte att utvecklas till ett s.k. centre of excellence (yrkande 2). FMDNC finns sedan 2009 på Lindholmen på marinens huvudbas i Karlskrona. Motionären understryker att det är ett unikt kompetenscentrum med få motsvarigheter i världen där utbildning, teknisk utveckling, forskning och dykeri- och navalmedicin finns inom en och samma organisation med därtill anpassade infrastrukturella lösningar. Motionären menar att utvecklingen där förstärker den särställning FMDNC redan har i dag. Vid tidigare riksdagsbehandling av frågan har utskottet välkomnat möjligheterna för andra myndigheter och organisationer att nyttja FMDNC:s kapacitet. Motionären anser att det är bra, men förslaget att komplettera nuvarande teknisk och dykerimedical forskningsutveckling med fysiologi är fortfarande obehandlat enligt motionären. Vidare bedömer motionären att poängen med att utveckla nuvarande kompetenscentrum till ett centre of excellence har gått riksdagen förbi. Termerna kan tyckas likvärdiga, men den senare skulle placera FMDNC i ett internationellt, akademiskt sammanhang med tydligt fokus på sitt forskningsområde och med möjlighet att samla aktörer från olika discipliner

och länder samt att tillhandahålla de unika och moderna faciliteter som FMDNC har att erbjuda.

I motion 2019/20:2503 av Hans Wallmark m.fl. (M) lyfter motionärerna fram vikten av ett sydsvenskt försvar och ambitionen att öka den militära närvaron i Östersjöregionen. Med utgångspunkt i att hela Sverige ska kunna försvaras anser de att det är rätt att gå vidare med Försvarsberedningens förslag om en tredje armébrigad baserad i Skåne.

Bakgrund och tidigare behandling

Riksdagen beslutar om huvuddelen av Försvarsmaktens grundorganisation, vilket gjordes i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet i december 2004 (prop. 2004/05:43, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143). Riksdagen beslutade då om grundorganisationens omfattning och förbandens lokalisering. Med detta som utgångspunkt reglerar regeringen Försvarsmaktsorganisationen i förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten. Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) innebar inga förändringar i grundorganisationen. Det innebar att riksdagen godkände regeringens förslag till inriktning för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisation 2016. Av instruktionen framgår vidare att myndigheten själv beslutar om sin organisation i de delar som inte regleras i instruktionen.

I betänkande 2014/15:FöU11 om den försvarspolitiska inriktningen 2016–2020 konstaterade utskottet att det värdesätter den samsyn som råder mellan regeringen och Försvarsmakten när det gäller organisationens utformning. Utskottet konstaterade vidare att man delar regeringens bedömning att krigsförbanden i första hand bör utformas för att kunna möta ett väpnat angrepp. Utskottet ansåg vid beredningen av frågorna att det inte fanns skäl att ompröva enskilda delar av den helhet som grundorganisationen utgör och som riksdagen har fattat beslut om. Även när utskottet behandlat frågorna därefter har utskottet framhållit att det inte funnits skäl att ompröva enskilda delar av den grundorganisation som riksdagen har fattat beslut om (bet. 2015/16:FöU3, bet. 2016/17:FöU6 och bet. 2017/18:FöU6). Utskottet har konstaterat att regeringen reglerar Försvarsmaktens organisation med riksdagens beslut som grund. Inom ramen för riksdagens och regeringens beslut om grundorganisation är det Försvarsmaktens ansvar att bestämma verksamhetens utformning. Utskottet bedömde att planeringen av en inomhusträningsanläggning för Totalförsvarets skyddscentrum i Umeå låg inom dessa ramar. Utskottet lade stor vikt vid möjligheterna att kunna öva hanteringen av kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära stridsmedel och förutsatte att driftsättning sker när nödvändiga säkerhetslösningar för denna unika och svåra verksamhet kommit på plats. Försvarsmakten redovisade den 11 februari 2020 att de enligt nuvarande plan bedöms ha systemlösning för skyddsfunktioner på plats under februari 2024.

Regeringen redovisar sin inriktning för forskning och utveckling i budgetpropositionen för 2020 och anger då att forskning och utveckling på försvarsområdet ska bidra till att anpassa och utveckla Försvarsmaktens operativa förmåga och att öka dess möjligheter att möta framtida hot och utmaningar. Regeringen anser vidare att forskningen inom det militära försvaret ska utformas för att säkra Sveriges tillgång till långsiktig och nödvändig integritetskritisk forskning och utveckling, genom egen försorg eller genom utbyte med andra länder. Bland annat anför regeringen att forsknings- och utvecklingsverksamheten ska bidra till att säkra tillgång till nödvändig strategisk kompetens. För innevarande budgetår anvisade riksdagen ett anslag på 716 905 000 kronor (1:4 Forskning och teknik-utveckling) med inriktningen att anslaget får användas för att finansiera forskning och teknikutveckling. Anslaget får vidare finansiera det nationella flygtekniska forskningsprogrammet (NFFP), verksamhet vid luftstrids-simuleringscentrum (FLSC) samt övrig flygteknisk forskning. Anslaget får också finansiera forsknings- och utvecklingsverksamhet som genomförs inom ramen för det svenska deltagandet i den europeiska försvarsbyrån (EDA) (bet. 2019/20:FöU1, rskr. 2019/20:107). När det gäller den forskning som bedrivs vid Försvarsmaktens dykeri och navalmedicinska centrum (FMDNC) har utskottet vid tidigare beredningstillfälle framhållit att det är naturligt att det nyttjas av andra myndigheter och organisationer. Utskottet välkomnade de uppdrag som låg till grund för att fortsätta utveckla verksamheten och såg inte skäl att vidta ytterligare åtgärder och därför avstyrktes motionsyrkandena (bet. 2018/19:FöU9).

I budgetpropositionen för 2020 redovisas att regeringen avser återkomma till riksdagen under hösten 2020 med en försvarspolitisk proposition för perioden 2021–2025. Riksdagen har då att ta ställning till regeringens förslag till inriktning fr.o.m. 2021 för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisationen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inga skäl att ompröva enskilda delar av den helhet som grundorganisationen utgör och som riksdagen har fattat beslut om. Utskottet lägger alltså stor vikt vid att krigsförbanden i första hand utformas för att kunna möta ett väpnat angrepp. Utskottet kan konstatera att regeringen delar den bedömningen och att regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 2020 med en försvarspolitisk inriktningsproposition. Mot denna bakgrund ser inte utskottet skäl att föregripa det kommande inriktningsbeslutet och avstyrker samtliga motionsyrkanden som rör Försvarsmaktens grundorganisation.

När det gäller forskningen vid FMDNC kan utskottet konstatera att riksdagen anvisade ca 717 miljoner kronor med den övergripande inriktning som anges i anslagsändamålet för anslaget 1:4 Forskning och teknik-utveckling. Utskottet delar regeringens bedömning när det gäller inriktningen att forskning och utveckling på försvarsområdet ska bidra till att anpassa och

utveckla Försvarsmaktens operativa förmåga och att öka dess möjligheter att möta framtida hot och utmaningar. Utskottet utgår från att Försvarsmakten beställer sådan forskning som omfattar de beslut som har fattats av riksdagen och regeringen. Då utskottet inte ser några skäl att ompröva nuvarande ordning för inriktning och prioriteringar inom forskningsområdet avstyrker utskottet motion 2019/20:1537 av Annicka Engblom (M) yrkandena 1 och 2.

Sammanfattningsvis avstyrks samtliga motionsyrkanden som behandlas här.

Övningsverksamhet och miljöpåverkan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden bl.a. mot bakgrund av att utskottet inte ser skäl att föregripa det pågående arbetet inom området och att riksdagens inväntar regeringens redovisning av åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande om beslutsprocessernas längd för miljöprövningen av övnings- och skjutfält.

Jämför reservation 4 (M), 5 (SD), 6 (KD) och 7 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) anför motionärerna att försvaret bör få bättre möjligheter att öva (yrkande 6). I motionen anförts att säkerhetsläget i vårt eget närområde har försämrats och att försvarsförmågan bör stärkas. Motionärerna framhåller att både miljöbalken och plan- och bygglagen har förändrats på ett antal avgörande punkter sedan början av 90-talet, framför allt när det gäller störande verksamhet. Det har därmed blivit allt svårare att bygga i t.ex. bullerutsatta miljöer. Enligt motionärerna har verksamheter som ses som störande blivit betydligt mer restriktiva när det gäller att tillstyrka byggnation i sin direkta närhet. I motionen anförts att rådande lagstiftning medger att man använder sig av servitut, men bara inom miljöbalkens nivåer. Miljöbalkens gränsvärden gäller därför oavsett vad som avtalats i servitutet. Motionärerna anför att det är nödvändigt att bedöma hur rikets försvar bör prioriteras i förhållande till miljöbalkens bullervärden och anför att Försvarsmaktens behov övertrumfar de som miljöbalken är satt att värna. Motionärerna vill pröva möjligheten att göra miljöbalkens bullerregler dispositiva för Försvarsmakten i samband med servitutstecknande för att kunna säkra både försvarets möjligheter att öva och kommuners möjligheter att bygga bostäder. Försvaret bör ses som en tillgång och inte en belastning på grund av en stelbent lagstiftning, enligt motionärerna, som även vill lyfta fram möjligheten att ändra lagstiftningen så att Försvarsmakten interimistiskt får bedriva övningsverksamhet i avvaktan på slutgiltigt besked om miljöprövning. Det anför motionärerna utifrån det försämrade säkerhetsläget och behovet av

att öva en växande krigsorganisation samt de långa ledtiderna för beslut om miljötillstånd.

I kommittémotion 2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) anför motionärerna att en större krigsförbandsövning åtminstone vart fjärde år är en rimlig ambitionsnivå för att vidmakthålla krigsduglighet (yrkande 21). I motionen framhålls att det krävs regelbundna krigsförbandsövningar för att uppnå målet om användbara, tillgängliga och väl samövade fältförband för nationella uppgifter.

I kommittémotion 2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) anför motionärerna att en ökad samverkan med civila myndigheter i form av beredskapsövningar och beredskapskontroller skulle kunna vara en motivationshöjande faktor för de soldater som ska tjänstgöra under lång tid i Försvarsmakten och att de skulle finna övningar av annan karaktär, än rent militära, stimulerande (yrkandena 17). I motionen framhålls vidare att fler kvalificerade övningar med förband bör prioriteras och att officersutbildningen bör ha tydligt syfte på att utveckla officerarnas kärnkompetens, nämligen att leda väpnad strid och verksamhet som är relaterad till det (yrkande 20).

I motionen 2019/20:2352 anför David Josefsson (M) att lagstiftningen bör ses över så att Försvarsmakten kan få snabbare besked i tillståndsfrågor för övningsfält (yrkande 1). Motionären understryker vidare att översynen bör syfta till att lagstiftningen ska kunna ge Försvarsmakten större möjligheter att öva interimistiskt i väntan på tillståndsgivning (yrkande 2).

I kommittémotion 2019/20:586 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) anför motionärerna att regeringen bör ge Försvarsmakten i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att minska de föroreningar i Vättern som orsakats av militära övningar (yrkande 1). Motionärerna anför vidare att regeringen bör se till att Vätterns botten saneras (yrkande 2). I motionen framhålls att regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att ta fram en långsiktig behovs- och kostnadsanalys för sanering såväl av Försvarsmaktens samtliga nuvarande och tidigare skjut- och övningsfält som av Fortifikationsverkets områden vad gäller odetonerad ammunition och miljöföroreningar. I motionen konstateras att Vättern är Sveriges näst största sjö och dessutom en viktig dricksvattentäkt för ca 280 000 personer. Sjön är ett viktigt Natura 2000-område och det finns ett mål om att utöka användningen av den som dricksvattentäkt framöver, men den används också av Försvarsmakten som övnings- och testområde. I motionen anges att Försvarsmakten i dagsläget har tillstånd för 30 skjutdagar och 69 000 skott per år, vilket är en markant ökning. Redan de tidigare tillåtna nivåerna hade en negativ inverkan på miljön i form av bl.a. föroreningar. Försvarsmakten måste kunna öva, men motionärerna anser att övningarna i och vid Vättern behöver begränsas. Balansen mellan försvarets intressen av att öva, miljöintressen och behovet av att säkra rent dricksvatten behöver bli bättre. Motionärerna bedömer att Försvarsmaktens klimat- och miljöarbete har förbättrats avsevärt jämfört med bara ett par årtionden tillbaka. Enligt Riksrevisionens rapport Statens förorenade områden (RiR 2016:25)

disponerar Försvarsmakten i dag nära 2 200 potentiellt förorenade områden. Ca 184 000 hektar mark utgörs av aktiva övnings- och skjutfält och ytterligare ca 15 000 hektar är under avveckling enligt motionen. Detta är arealer som ofta innehåller både stora mängder odetonerad ammunition och miljöföroreningar. Att grundligt sanera samtliga skjut- och övningsfält skulle sannolikt medföra mycket stora kostnader och behöva göras under lång tid. Enligt miljöbalken är det Försvarsmakten som själva ansvarar för att ta hand om de föroreningar man förorsakat. Det är dock fastslaget att det ska göras i den utsträckning som myndighetens resurser medger. Enligt motionärerna har Försvarsmakten för 2016–2023 avsatt 140 miljoner kronor för framtida utgifter för sanering av förorenade områden. Detta grundas på myndighetens egna prioriteringar i stället för det faktiska saneringsbehovet. För att regeringen ska kunna skaffa sig en översikt över de reella behoven föreslår motionärerna att regeringen ger myndigheterna i uppdrag att göra en genomgripande behovs- och kostnadsanalys (yrkande 3).

I motion 2019/20:1511 av Emma Hult m.fl. (MP) föreslår motionärerna att möjligheterna för en flytt av försvarets verksamhet bort från sjön och området runt Vättern ses över. Vättern är ett unikt ekosystem och har enligt motionärerna en extremt lång omsättningstid (ca 60 år) på grund av stort djup och ett litet tillrinningsområde. Vättern är därför extra känslig för störningar från olika källor, och för kommande generationers skull bör vattnet skyddas av ett överordnat riksintresse. I motionen anförts att Sverige i praktiken inte har ett tillräckligt skydd för dricksvatten i Sverige, trots att rent vatten är vår viktigaste resurs. Minerallagen och Försvarsmaktens intressen har företräde. Utöver den omfattande övningsverksamhet som Försvarsmakten har tillstånd att bedriva i dag har man ansökt om att öka det totala antalet flygrörelser kraftigt i området vid Vättern. Att ytterligare öka mängden skadliga ämnen i Vättern strider mot miljömålen, och förutsättningarna att flytta Försvarsmaktens övningsverksamhet bort från sjön bör därför utredas (yrkande 2).

Bakgrund och tidigare behandling

I Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU6 underströk utskottet vikten av att Försvarsmakten får goda förutsättningar att öva. Utskottet konstaterade att regeringen minskat antalet ineliggande överklagandeärenden något i fråga om tillstånd för verksamhet på övnings- och skjutfält. Utskottet framhöll vikten av att överklagandeärenden handläggs både snabbt och effektivt utan att rättssäkerheten eftersätts. Utskottet beskrev Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden som avgörande för krigsdugligheten i Försvarsmaktsorganisation 2016, och utdragna miljöprovningssprocesser bedömdes riskera att försämra möjligheterna till kvalificerade övningar. I synnerhet vid geografiskt utsatta platser bedömde utskottet att dröjsmål medförde en risk för Försvarsmaktens verksamhet. Utskottet underströk det angelägna i att regeringen verkar för att säkra Försvarsmaktens tillgång till

skjutfält och övningsområden. När det gällde möjligheter att utöka försvarsverksamheten och att säkerställa tillgång till skjutfält och övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge konstaterade utskottet redan då att det finns en möjlighet till undantag som medger avvikelser från miljöbalkens bestämmelser. Utskottet utgick från att bemyndigandet kunde utnyttjas vid beslut om att höja krigsdugligheten i enlighet med vad som följer av 2015 års försvarspolitiska inriktningsbeslut och att bemyndigandet kommer att användas av regeringen i den utsträckning det på grund av rådande särskilda förhållanden bedöms nödvändigt för att stärka försvarsberedskapen. Utskottet lade stor vikt vid att regeringen skulle vidta nödvändiga åtgärder för att bidra till att långsiktigt höja krigsdugligheten och stärka försvarsberedskapen.

Riksdagen gav i samband med beredningen av betänkandet regeringen till känna att den borde se över såväl hur Försvarsmaktens behov av övnings- och skjutfält kan tillgodoses i nuläget som möjligheterna att öka intensiteten i verksamheten på skjutfält och i övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge (bet. 2016/17:FöU6, rskr. 2016/17:176). I budgetpropositionen för 2018 framhöll regeringen att tillgång till övnings- och skjutfält är av central betydelse för att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sina krigsförband för att öka deras krigsduglighet. Regeringen underströk att sådan verksamhet ska prövas i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Regeringen konstaterade att Försvarsmakten såväl i dag som i framtiden måste ha tillgång till övnings- och skjutfält av skilda naturtyper och terrängförhållanden. Fälten måste vara placerade i olika delar av landet så att förbanden kan utbildas och övas i olika klimatförhållanden och så att övningar kan genomföras över hela det operativa djupet. Det innebär att övnings- och skjutfält i vissa fall har behållits även om det inte längre finns något militärt förband i fältets omedelbara närhet. Regeringen ansåg inte att några åtgärder behöver vidtas med anledning av tillkännagivandet.

Riksdagen har vidare tillkännagett att beslutsprocesserna för miljöprövningen av övnings- och skjutfält behöver ses över i syfte att förkorta handläggningstiderna så att Försvarsmaktens möjligheter till övning inte allvarligt försvåras (bet. 2015/16:FöU3, rskr. 2015/16:50). Av regeringens skrivelse 2017/18:75 framkom att regelverket för miljöprövning har reformerats vid flera tillfällen de senaste åren i syfte att förenkla och förkorta prövningen. Utgångspunkten för Miljö- och energidepartementets handläggning av överklagandeärenden angavs vara att den ska ske snabbt, effektivt och utan att rättssäkerheten eftersätts, vilket bl.a. innebär att åldersprincipen är den grundläggande utgångspunkten för departementets handläggning, dvs. det äldsta ärendet har högst prioritet. Vid miljöprövningen av Försvarsmaktens övnings- och skjutfält ställs viktiga samhällsintressen mot varandra, vilket kräver en ingående prövning ur både rättslig och politisk synpunkt enligt regeringen. Utskottet tog i yttrande 2018/19:FöU4y upp frågan om tillkännagivandet om miljöprövning av övnings- och skjutfält. Utskottet underströk vikten av att regeringen är tydlig i sin återrapportering när det gäller vad utskottet anför, dvs. på vilket sätt beslutsprocesserna för

miljöprovningen av övnings- och skjutfält setts över i syfte att förkorta handläggningstiderna.

Regeringskansliet (Miljödepartementet) redovisar att de i februari 2020 har fem pågående ärenden som avser överklagade tillståndsbeslut för olika typer av verksamheter vid Tofta skjutfält, Gotlands kommun (inkom 2019-12-17), Kusträsk Skjutfält, Bodens kommun och Bodens södra skjutfält, Boden, Luleå och Älvsbyns kommuner (båda inkom 2014-12-17), Veckholms skjutfält, Enköpings kommun (inkom 2013-05-08) samt Göteborgs skärgårdsskjutfält, Göteborgs kommun (inkom 2012-02-05).

När utskottet senast beredde frågan om avvägningar mellan olika riksintressen vidhöll utskottet uppfattningen att det är av stor vikt att Försvarsmakten ges goda förutsättningar att öva, och att redan dagens beslutsprocess förutsätter att riksintressen för flera oförenliga ändamål prövas. Utskottet fann därför inte skäl att tillstyrka motionsyrkandena om övnings- och skjutfält (bet. 2018/19:FöU9).

Dessutom har riksdagen tillkännagett för regeringen att ett moratorium mot avveckling av befintliga övnings- och skjutfält bör övervägas (bet. 2017/18:FöU6, rskr. 2017/18:265). I budgetpropositionen för 2020 påminde regeringen om att man i budgetpropositionen för 2018 anförde att tillgång till övnings- och skjutfält är av central betydelse för att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sina krigsförband för att öka deras krigsduglighet. I budgetpropositionen för 2020 anfördes vidare att det är riksdagen och regeringen som beslutar om Försvarsmaktsorganisationens övergripande utformning och att Försvarsmakten med detta som grund bestämmer den närmare utformningen av krigsförbanden. Försvarsmakten avgör även var och hur krigsförbanden ska utbildas och övas, liksom vilka övningsanordningar, t.ex. övnings- och skjutfält, som behövs för att kunna utbilda och öva krigsförbanden. Försvarsmakten har inte meddelat några behov av att avveckla övnings- och skjutfält som i dag fungerar. Regeringen delade myndighetens bedömning och framhöll att det mot denna bakgrund inte fanns något behov av att överväga ett moratorium enligt riksdagens tillkännagivande. Regeringen ansåg därmed att tillkännagivandet var slutbehandlat. Utskottet hade inga invändningar mot detta (bet. 2019/20:FöU1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill i likhet med tidigare beredning av motsvarande motionsyrkanden understryka att dagens miljöprovningsprocesser ger utrymme för avvägningar mellan olika riksintressen. Utskottet vidhåller uppfattningen att det är av stor vikt att Försvarsmakten ges goda förutsättningar att öva. Utskottet kan konstatera att en särskild utredare fått i uppdrag att göra en översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål. Vidare har utskottet vid flera tillfällen understrukt vikten av att få ett samlat förslag när det gäller totalförsvarets inriktning. Ett sådant torde även kunna inkludera frågor om dricksvattenförsörjning i hela konfliktskalan från kris till krig. Utskottet kan

vidare konstatera att grundprincipen i dag är att förorenaren betalar nödvändig sanering. Med hänvisning till detta och för att inte föregripa det pågående arbetet avstyrker utskottet yrkandena i motion 2019/20:586 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) och motion 2019/20:1511 av Emma Hult m.fl. (MP).

Utskottet kan vidare konstatera att riksdag och regering beslutar om Försvarsmaktsorganisationens övergripande utformning och att Försvarsmakten med detta som grund bestämmer den närmare utformningen av krigsförbanden. Försvarsmakten avgör även var och hur krigsförbanden ska utbildas och övas, liksom vilka övningsanordningar, t.ex. övnings- och skjutfält, som behövs för att kunna utbilda och öva krigsförbanden. Utskottet har tidigare understrukit det angelägna i att regeringen verkar för att säkra Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden. Mot den bakgrunden har riksdagen tillkännagett att beslutsprocesserna för miljöprövningen av övnings- och skjutfält behöver ses över i syfte att förkorta handläggningstiderna så att Försvarsmaktens möjligheter till övning inte allvarligt försvåras. Utskottet har framhållit att regeringen bör vara tydlig i sin åiterrapportering när det gäller hur beslutsprocesserna för miljöprövningen av övnings- och skjutfält setts över i syfte att förkorta handläggningstiderna. Utskottet delar regeringens bedömning att handläggningen bör ske snabbt och effektivt enligt åldersprincipen och utan att rättssäkerheten eftersätts. Med den grundläggande utgångspunkten för departementets handläggning, dvs. det äldsta ärendet har högst prioritet, förutsätter utskottet att de fyra överklagade tillståndsbeslut som inkommit till regeringen under åren 2012–2014 ges hög prioritet av regeringen. Mot bakgrund av detta avstyrker utskottet övriga motionsyrkanden i fråga om övningsverksamhet och övnings- och skjutfält.

Hemvärnet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om hemvärnet bl.a. mot bakgrund av att utskottet inte vill föregripa ett beslut om hur hemvärnet kan fortsätta att utvecklas inom ramen för det kommande försvarspolitiska inriktningsbeslutet.

Jämför reservation 8 (M), 9 (SD) och 10 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) anför motionärerna att hemvärnet bör förstärkas. I motionen konstateras att hemvärnet omfattar ca 21 000 personer och att det är en betydelsefull resurs för både Försvarsmakten och de civila myndigheterna i samband med en kris. Försvarsberedningen är i sin rapport Värnkraft tydlig med att hemvärnets organisation bör utökas. Målet är att det i ett första steg ska bestå av minst 25 000 hemvärnssoldater. Försvarsberedningen pekar också på hemvärnets viktiga roll i den fredstida

krisberedskapen och möjligheten att vid större kriser kunna komplettera det frivilliga engagemanget genom att hela hemvärnsförband kan tas i anspråk. Motionärerna föreslår att hemvärnets numerär på sikt ökar till 30 000 personer. Dessutom framhåller motionärerna bl.a. att hemvärnets bör bli en egen försvarsgren (yrkande 6).

I kommittémotion 2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) anförs motionärerna att lokalt rekryterade hemvärnsbataljoner bör bemannas av frivilliga soldater som åtminstone har genomfört grundläggande militär utbildning (GMU) och som har kort mobiliseringstid. Motionärerna bedömer att fler basbataljoner till viss del kan avlasta hemvärnets från vissa uppgifter och att målet för hemvärnets på längre sikt bör vara en nivå motsvarande två hemvärnsbataljoner i ett område motsvarande de gamla försvarsområdena (yrkande 29).

I kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) anförs att hemvärnets har en stor betydelse för försvaret av Sverige och för hanteringen av fredstida kriser. Motionärerna menar att detta visade sig vid de stora skogsbränderna sommaren 2018 då hemvärnets gjorde stora insatser runt om i landet. Motionärerna anser att frivilligengagemanget är viktigt för folkförankringen av försvaret och att hemvärnets behöver utökas. Motionärerna anser att såväl hemvärnets personalförsörjning som de materiella förutsättningarna måste förbättras (yrkande 4).

Bakgrund och tidigare behandling

I och med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 beslutade riksdagen om inriktningen för krigsförbanden i Försvarsmaksorganisation 2016 och att organisationen bl.a. ska bestå av 40 hemvärnsbataljoner (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251). I inriktningspropositionen anfördes att hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering är viktig för försvarets folkförankring och att hemvärnets med de nationella skyddsstyrkorna utgör en stor och viktig del av arméstridskrafterna. Förbanden har hög tillgänglighet, stor numerär och stor geografisk spridning. Regeringen tillskrev därför förbanden en central betydelse för försvaret av det svenska territoriet, inklusive skyddet av flyg- och marinstridskrafternas basområden samt kritisk infrastruktur och viktigare skyddsobjekt. När det gällde hemvärnets beredskaps- och tillgänglighetskrav bedömde regeringen att hemvärnsförbanden skulle kunna verka med huvuddelen inom ett dygn samt med mindre delar inom några timmar. Regeringen framhöll att hemvärnets även i fredstid snabbt skulle kunna lösa ålagda uppgifter inklusive stöd till samhället vid kris. Därmed skulle hemvärnsförbanden med delar kunna vara tillgängliga även utan särskilt beslut om aktivering, t.ex. för vissa bevakningsuppgifter eller stöd till samhället.

I betänkande 2016/17:FöU6 anförde utskottet att hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering är av stor betydelse för försvarets folkförankring. Utskottet ansåg att hemvärnets med de nationella

skyddsstyrkorna inte bara utgjorde en stor och viktig del av arméstridskrafterna utan med sin höga tillgänglighet, sin numerär och sin geografiska spridning även hade en central betydelse och bidrog på ett värdefullt sätt till vissa bevakningsuppgifter och stöd till samhället. Regeringen hade redovisat för riksdagen att hemvärnsförbanden utvecklats i enlighet med riksdagens och regeringens beslut. Utskottet lade stor vikt vid att hemvärdet skulle fortsätta att utvecklas till alltmer kvalificerade förband och bedömde att det just då inte fanns skäl att vidta ytterligare åtgärder.

I budgetpropositionen för 2020 redovisar regeringen att hemvärnsförbanden sammantaget utvecklats i enlighet med riksdagens och regeringens beslut. Hemvärnsförbanden har enligt regeringens bedömning löst sina nationella beredskapsuppgifter och utvecklat sin förmåga samtidigt som de lämnat ett mycket omfattande stöd till det övriga samhället med anledning av skogsbränderna under sommaren 2018. I budgetpropositionen redovisas att hemvärnsförbanden under 2018 bestod av 21 700 personer, av dessa var 13 procent kvinnor och 87 procent män. Regeringen konstaterar att bemanningen inom hemvärnsförbanden är fortsatt god även om detta i huvudsak möjliggörs genom rekrytering av personal som tidigare genomfört värnpliktsutbildning. Regeringen bedömer därför att rekryteringen till hemvärnsförbanden kan bli utmanande på sikt. När det gäller övningar anför regeringen bl.a. att totalt 40 krigsförbandsövningar (KFÖ) och 86 särskilda övningar för förband (SÖF) har genomförts under 2018. En hemvärnspluton har under ledning av det norska hemvärdet dessutom deltagit i övningen Trident Juncture.

Enligt resultatredovisningen i budgetpropositionen har hemvärnsförbandens beredskap kontrollerats genom en beredskapskontroll. En övning i den omfattningen har inte genomförts sedan 1975 och samtliga hemvärnsbataljoner larmades och personalen deltog på frivillig basis. Regeringen framhåller särskilt betydelsen av den kontrollen, eftersom den tydligt bedöms manifesteras såväl hemvärnsförbandens förmåga som deras betydelse för folkförankring och försvarsvilja.

I fråga om riksdagens tillkännagivande för regeringen att den bör ta initiativ till att överväga förutsättningarna för att öka hemvärnsförbandens insatsberedskap vid extraordinära kriser (bet. 2012/13:F6U10 punkt 3, rskr. 2012/13:197) anser regeringen att det är slutbehandlat. Regeringen konstaterar att utredare i betänkandet Försvarsmakten i samhället – en långsiktigt hållbar militär personalförsörjning och en modern folkförankring av försvaret (SOU 2014:73) bl.a. föreslog författningsändringar som syftar till att öka hemvärdets tillgänglighet i fredstid. Efter remissbehandlingen redovisade regeringen en bedömning av tillgänglighet och beredskap hos Försvarsmaktens krigsförband inklusive hemvärnsförbanden (prop. 2014/15:109). Den 25 juni 2015 beslutade regeringen om inriktning för Försvarsmaktens verksamhet för åren 2016–2020. Den 18 december 2017 uppdaterade regeringen denna inriktning. Enligt regeringens beslut ska hemvärnsförbanden även i fredstid snabbt kunna lösa ålagda uppgifter och ge stöd till samhället vid kris. Vid behandlingen av

tillkännagivandet hade utskottet inga invändningar mot regeringens bedömning att det var slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på den utveckling av hemvärdet som regeringen har beskrivit i budgetpropositionens resultatredovisning. Hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering är av stor betydelse för försvarets folkförankring. Utskottet vill understryka att hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna inte bara utgör en stor och viktig del av arméstridskrafterna utan att de med sin höga tillgänglighet, sin numerär och sin geografiska spridning även fortsätter ha en central betydelse och bidrar på ett värdefullt sätt till bevakningsuppgifter och stöd till samhället. Utskottet bedömer att hemvärdet hittills utvecklats i enlighet med riksdagens beslut. Utskottet ser inte skäl att föregripa ett beslut om hur hemvärdet kan fortsätta att utvecklas till alltmer kvalificerade förband inom ramen för det kommande inriktningsbeslutet och avstyrker därför samtliga motionsyrkanden.

Stöd till polisen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden bl.a. mot bakgrund av att de bestämmelser som finns i dag om Försvarsmaktens stöd till polisen är ändamålsenligt utformade.

Jämför reservation 11 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:750 av Björn Söder m.fl. (SD) anför motionärerna att Försvarsmakten och ordningsmakten ska ges i uppdrag att genomföra det som krävs i form av samövning och samordning för att Försvarsmakten ska kunna leverera ett snabbt och effektivt stöd till ordningsmakten vid ett storskaligt terrorangrepp (yrkande 11). Motionärerna föreslår att samtliga lagar om Försvarsmaktens stöd till ordningsmakten bör ändras så att Försvarsmakten ges laga stöd att assistera polisen i upprätthållandet av lag och ordning vid extraordinära situationer (yrkande 12). Enligt svenska lagar och föreskrifter har Försvarsmakten efter förfrågan från ordningsmakten rätt att understödja ordningsmakten vid till exempel ett omfattande eller närliggande terrorangrepp. Motionärerna bedömer att risken är stor för att Sverige kommer att utsättas för ytterligare terrorattacker eftersom Sverige har tagit emot flera hundra svenska medborgare som tidigare anslutit sig till Islamiska staten. Motionärerna understryker att två myndigheter i Sverige ansvarar för att upprätthålla statens våldsmonopol och båda ska kunna användas för att försäkra medborgarnas rätt till liv och hälsa. Försvarsmaktens möjlighet att

assistera ordningsmakten bör enligt motionärernas förslag inte enbart gälla terrorism utan även annan subversiv kriminell aktivitet och extraordinära situationer. Utöver juridiska förändringar anser motionärerna att ordningsmakten och Försvarsmakten bör få tydliga riktlinjer om vad som förväntas uppnås. Motionärerna föreslår att de båda myndigheterna med gemensamma ansträngningar bör pacificera de områden som definieras som särskilt utsatta områden. Försvarsmakten äger förmåga att understödja polisen med hantering av kravaller, bevakning av objekt, eskort och skydd av brandkår, ambulans, bevakning av polispatrullers bilar och skydd av andra offentliga aktörer som påverkas av de kriminella m.m. Motionärerna menar att Försvarsmaktens närvaro kommer att minimera risken för eskalering från de kriminellas sida eftersom Försvarsmakten har en helt annan skyddsnivå och ett betydligt högre våldskapital än vad de kriminella gängen har. Motionärerna bedömer att alla dessa insatser kommer avlasta den hårt ansträngda poliskåren. Först när de särskilt utsatta områdena pacificerats av Försvarsmakten i ordets fullständiga mening bedömer motionärerna att övriga offentliga och civilsamhälleliga aktörer med socialt ansvar fullt ut kan verka för att områdena långsiktigt förblir lugna.

I kommittémotion 2019/20:2732 av Andreas Carlson m.fl. (KD) understryker motionärerna vikten av ett tätare samarbete mellan försvar och polis i extrema situationer (yrkande 4). Två utgångspunkter för motionärerna är att bekämpa idéerna bakom terror och att höja terrorbekämpningsförmågan. Polisen kommer i allt större utsträckning att kunna begära hjälp från Kustbevakningen och försvaret. Säkerhetspolisen ska dessutom kunna använda information från signalspaning även när förundersökning inletts, men terroröverenskommelsen öppnar även för motionärernas förslag att sätta fotboja på asylsökande som utgör en säkerhetsrisk. Motionärerna lägger stor vikt vid att ta fram rätt beredskap för att kunna hantera och undanröja eventuella framtida attacker mot vårt samhälle. En viktig aspekt i detta bedöms vara att polis och militär vid extrema situationer kan ha ett gott samarbete. I dag har polisen möjlighet att ta hjälp av försvaret för att bevaka skyddsobjekt, men den möjligheten bör utökas till att även gälla annat än skyddsobjekt. Enligt motionärerna inriktar sig terrorister sällan på myndighetsbyggnader och andra skyddsobjekt, som i fallet med terrorattentatet på Drottninggatan i Stockholm. Försvaret bör därför kunna skydda och bevaka även andra utsatta platser med mycket folk i rörelse under särskilda omständigheter.

Bakgrund och tidigare behandling

Försvarsmakten har länge gett stöd till samhället i övrigt, bl.a. i olika krissituationer. Generella bestämmelser om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet finns i förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Inom ramen för förordningen får Försvarsmakten lämna stöd till bl.a. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. I Sverige har det länge betraktats som en allmän grundsats för militär medverkan vid polisiär verksamhet att

väpnade trupper inte får sättas in mot den egna befolkningen eller andra civila. Denna grundsats framgår av 7 § i förordningen. Enligt den bestämmelsen får Försvarsmaktens personal inte användas i situationer där det finns risk för att den kan komma att bruka tvång eller våld mot enskilda när stöd lämnas.

Efter terrorattackerna i USA den 11 september 2001 inleddes ett utredningsarbete om myndigheternas och de övriga offentliga organens beredskap när det gäller omfattande terrorattentat och andra liknande extraordinära händelser i Sverige. Det utreddes även om polisen skulle få utökade möjligheter att begära stöd från Försvarsmakten när det gäller att förhindra och ingripa mot terrorattacker och andra sådana omfattande angrepp på samhället. Utredningsarbetet resulterade i lagen (2006:343) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning. Enligt denna lag finns det en möjlighet för polisen att begära stöd från Försvarsmakten även med uppgifter som kan innebära användning av våld och tvång mot enskilda. En sådan begäran om stöd ska beslutas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Stödet ska gälla att förhindra eller på annat sätt ingripa mot en handling som kan utgöra brott enligt lagen (2003:148) om straff för terroristbrott. I förarbetena till lagen (prop. 2005/06:111 s. 19 f.) anför regeringen att det finns former av terrorattentat som polisen inte kan hantera på egen hand, främst vid händelser som utspelar sig i lufrummet eller till sjöss. Ett annat exempel på när polisens resurser inte räcker till kan enligt propositionen vara om flera terrorattentat inträffar samtidigt på olika håll i landet. Regeringen framhåller i propositionen att det inte kan komma i fråga att Försvarsmakten lämnar stöd till polisen som kan innebära användning av våld eller tvång i samband med sådan brottslighet som polisen återkommande har att hantera, t.ex. ordningsstörningar vid demonstrationer, gängbrottslighet eller fotbollshuliganism (s. 29). Vidare finns i skyddslagen (2010:305) bestämmelser om vissa åtgärder till förstärkt skydd för byggnader, andra anläggningar, områden och andra objekt mot sabotage, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, spioneri samt röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret och grovt rån (1 §). Av 9 § framgår att polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal får anlitas för bevakning av ett skyddsobjekt.

Försvarsmakten ska också, under vissa förutsättningar, kunna lämna stöd till civil verksamhet. Detta stöd regleras bl.a. i lagen (2003:778) och förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet, lagen (2006:343) och förordningen (2006:344) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning samt i förordningen (2017:113) om Försvarsmaktens stöd till polisen med helikoptertransporter.

Ett par motioner om Försvarsmaktens stöd till polisen har tidigare behandlats av justitieutskottet (bet. 2016/17:JuU18 och bet. 2017/18:JuU13). Justitieutskottet anförde då att det är viktigt att polisen i olika situationer kan samverka med andra myndigheter och på annat sätt få avlastning och hjälp i olika situationer. Justitieutskottet ansåg dock att de bestämmelser som finns i

bl.a. förordningarna om Försvarsmaktens stöd till polisen var ändamålsenligt utformade. Justitieutskottet var inte berett att ställa sig bakom en översyn av lagar och föreskrifter inom området och avstyrkte motionsyrkandena. Justitieutskottet har vidare anfört att polisen i dag har möjlighet att förordna ordningsvakter att medverka till att upprätthålla den allmänna ordningen och att polisen också samarbetar i många sammanhang med olika frivilligorganisationer. Justitieutskottet framhöll att det även finns ett fungerande samarbete mellan polisen och hemvärnet i olika situationer, t.ex. vid sökningar efter försvunna personer. Mot denna bakgrund var inte justitieutskottet berett att ställa sig bakom förslaget att Försvarsmakten ska ha möjlighet att använda militära resurser för att avlasta polisen och de fann inte heller anledning att föreslå något tillkännagivande om ett bättre samarbete mellan polisen och andra aktörer (bet. 2018/19:JuU10). När frågan beretts i försvarsutskottet har utskottet delat justitieutskottets bedömning och avstyrkt samtliga motionsyrkanden (bet. 2018/19:F6U9).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar justitieutskottets bedömning att det är viktigt att polisen i olika situationer kan samverka med andra myndigheter och på annat sätt få avlastning och hjälp i olika situationer. I likhet med justitieutskottet bedömer utskottet att de bestämmelser som finns i bl.a. förordningarna om Försvarsmaktens stöd till polisen är ändamålsenligt utformade.

Exempelvis kan utskottet konstatera att regeringen framhöll i sin proposition Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning (prop. 2005/06:111) att det inte bör göras några ändringar i nuvarande regelverk som riskerar att gå ut över medborgarnas rättssäkerhet eller leda till en sammanblandning av militär och polisiär verksamhet. I propositionen beskrev därför regeringen de olika förutsättningarna för att Försvarsmakten ska ges möjlighet att biträda polisen med uppgifter som kan innefatta användning av våld eller tvång mot enskilda.

Därmed avstyrker utskottet tre motionsyrkanden om Försvarsmaktens stöd till polisen.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om vindkraft bl.a. eftersom det pågår en översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål.

Jämför reservation 12 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) anför motionärerna att Försvarsmakten i sina tillståndsbedömningar av vindkraftsparkar ska ta hänsyn till de fördelar som förnybar energi ger totalförsvaret (yrkande 16). Om det blir fler lokala producenter av både vind- och solkraft minskar sårbarheten i elförsörjningen på lång sikt, enligt motionärernas bedömning. Att värna småskalig el gör det lättare för människor att klara sin egen elförsörjning även vid en kris. Motionärerna menar vidare att det är lättare för en antagonist att slå ut ett fåtal stora produktionsanläggningar än 100 000 småskaliga. Motionärerna bedömer också att småskalig vattenkraft bidrar till samhällets samlade motståndskraft. Som en viktig del i totalförsvaret menar motionärerna att också Försvarsmakten bör bidra till denna utveckling i sina tillståndsbedömningar av vind- och vågkraftsparkar. Dialogen och samverkan med övriga samhället behöver utvecklas och ske tidigare i tillståndsprocessen enligt motionärerna. Försvarets intressen och vind- och vågkraftens intressen ska kunna samexistera inom samma geografiska områden och ett ökat användande av vind- och vågkraft bedöms bidra till de fördelar för totalförsvaret som Försvarsberedningen skrivit om i rapporten Motståndskraft. Försvarsmakten ska ta större hänsyn till detta i sina tillståndsbedömningar, inte minst som en del av den övergripande målsättningen för det militära försvaret att skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter. I motionen framhålls att dessa intressen tycks kunna samexistera bättre i länder såsom Danmark där vindkraften är kraftigare utbyggd än i Sverige.

Bakgrund och tidigare behandling

Miljöbalkens bestämmelser gäller för Försvarsmakten. Miljöbalken innehåller bl.a. allmänna hänsynsregler (2 kap.) och grundläggande bestämmelser om hushållningen med mark- och vattenområden (3 kap.). I 3 kap. regleras frågor om riksintressen. Utgångspunkten är att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret ska enligt 3 kap. 9 § så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen. Enligt

samma bestämmelse ska områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. I 3 kap. 10 § anges att om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska företräde ges åt ändamål som på det lämpligaste sättet främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Om området behövs för en totalförvarsanläggning ska försvarsintresset ges företräde. Bestämmelserna om riksintresse gäller också vid bygglovsprövning enligt plan- och bygglagen (2010:900). Dock får regeringen enligt 5 kap. 1 § miljöbalken utfärda föreskrifter för totalförsvaret som avviker från miljöbalken i den utsträckning det på grund av rådande särskilda förhållanden är nödvändigt för att stärka försvarsberedskapen. Detta gäller dock inte inom sådant ämnesområde för vilket föreskrifter måste utfärdas i lag.

Dagens beslutsprocess förutsätter att riksintressen för flera oförenliga ändamål prövas och ställer krav på att Försvarsmaktens ansökningar om miljötillstånd alltid innehåller miljökonsekvensbeskrivningar. Försvarsmakten kan också beröras av enskilda exploatörers etablering av vindkraftverk. Större vindkraftsanläggningar miljöprövas av miljöprövningsdelegationerna i enlighet med miljöbalken. Mindre etableringar bygglovsprövas av kommunen. I bygglovs- eller miljöprövningen av etablering av vindkraftverk ska alla berörda, däribland Försvarsmakten, ges tillfälle att yttra sig. Försvarsmakten ska i prövningen lämna det yttrande som behövs för att hänsyn ska tas till det riksintresse myndigheten har att bevaka, dvs. riksintresset för totalförsvaret. Prövningsmyndigheten väger samman omständigheterna i ärendet och fattar beslut. Försvarsmakten ska årligen redovisa sin medverkan i beredningen av ärenden som rör vind- och vågkraft samt de åtgärder myndigheten vidtagit för att bidra till att nå den nationella planeringsramen för vindkraft.

I budgetpropositionen för 2020 redovisar regeringen att Försvarsmakten gör en s.k. hindersprövning med utgångspunkt i luftfartsförordningens bestämmelser om höga objekt och flyghinder. Prövningen görs med utgångspunkt i övnings- och skjutverksamhet, militär luftfart och kommunikations- och sensorsystem som Försvarsmakten och andra myndigheter i försvarssektorn har. Försvarsmakten besvarade 150 remisser om vindkraft under 2018. I dessa ärenden inkluderas både remisser, bygglov och miljöprövningar liksom vindbruksplaner och remisser i ett tidigt skede. Många ärenden kommer flera gånger till Försvarsmakten och därför kan det vara samma positioner som gett anledning till synpunkter flera gånger och som syns i statistiken. I över 60 procent av de inkomna remisserna under 2018 framförde Försvarsmakten inte någon invändning. För de remisser till Försvarsmakten, där individuella positioner inte preciserats, lämnar myndigheten synpunkter i något fler fall.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att dagens beslutsprocess förutsätter att riksintressen för flera oförenliga ändamål vägs mot varandra och konstaterar att regeringen i enlighet med januariavtalet dessutom beslutat om en översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål. Vidare har utskottet vid flera tillfällen understrukt vikten av att få ett samlat förslag när det gäller totalförsvarets inriktning. Ett sådant torde även kunna inkludera frågor om en robust energiförsörjning i hela konfliktskalan från kris till krig. Därmed ser utskottet inte skäl att tillstyrka yrkande 16 i kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl.

Reservationer

1. Organisation, ledning och styrning, punkt 1 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkandena 3, 7, 20, 22, 24, 26–28, 30, 32, 37 och 39–41 samt

avslår motionerna

2019/20:1537 av Annicka Engblom (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1831 av Mattias Jonsson m.fl. (S),

2019/20:2035 av Lars Jilmstad (M),

2019/20:2353 av David Josefsson (M),

2019/20:2503 av Hans Wallmark m.fl. (M),

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 3, 23 och 30,

2019/20:2964 av Edward Riedl (M) och

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige ska vara en självständig och fri nation med en försvarsmakt som på ett trovärdigt sätt kan hävda en förmåga att skydda landet genom ett organiserat totalförsvar. Vi anser att planering för småskaligt lokalt försvar är ett nödvändigt steg innan det fria kriget. Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det vi anfört om försvarsledningen och om försvarets geografiska indelning med militära och civila befälhavare på alla nivåer. Vi vill även framhålla att en ny militärhögskola bör etableras och att Försvarsmaktens lokalförsörjning bör utredas. När det gäller markstridskrafterna lämnar vi förslag i fråga om arméns storlek, baseringsorter och divisioner för en effektiv ledning samt om lokalförsvarförband. I vår motion har vi understrukit att Sverige är den nation som har längst kust i Europa och vi anför därför att riksdagen bör ställa sig bakom våra förslag när det gäller såväl marinens utformning och storlek som marinbaser och förband.

Vi har vidare anfört att Försvarsberedningens förslag om att upprätthålla sex stridsflygdivisioner inte är tillräckligt. Vi föreslår därför att ytterligare flygflottiljer upprättas och att krigsflygplatser etableras för att successivt återskapa systemet med reservbaser för flygvapnet. Vi anser dessutom att snabba krigsförlopp förutsätter att flygvapnet på sikt får tolv basbataljoner och fler stridsledningsbataljoner.

2. Organisation, ledning och styrning, punkt 1 (C)

av Daniel Bäckström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 3 och
avslår motionerna
2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkandena 3, 7, 20, 22, 24, 26–28,
30, 32, 37 och 39–41,
2019/20:1537 av Annicka Engblom (M) yrkandena 1 och 2,
2019/20:1831 av Mattias Jonsson m.fl. (S),
2019/20:2035 av Lars Jilmstad (M),
2019/20:2353 av David Josefsson (M),
2019/20:2503 av Hans Wallmark m.fl. (M),
2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 3, 23 och 30 samt
2019/20:2964 av Edward Riedl (M).

Ställningstagande

Jag vill sätta fokus på arméns fortsatta utbyggnad och på att hela landet ska försvaras. Mot den bakgrunden föreslår jag att förbands- och utbildningsstrukturen i Försvarsmakten ska ha sin utgångspunkt i geografiska platser som är strategiskt viktiga för totalförsvaret så att rekryteringsbasen ökar och folkförankringen och försvarsförmågan stärks.

3. Organisation, ledning och styrning, punkt 1 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 3, 23 och 30 samt avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkandena 3, 7, 20, 22, 24, 26–28, 30, 32, 37 och 39–41,

2019/20:1537 av Annicka Engblom (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1831 av Mattias Jonsson m.fl. (S),

2019/20:2035 av Lars Jilmstad (M),

2019/20:2353 av David Josefsson (M),

2019/20:2503 av Hans Wallmark m.fl. (M),

2019/20:2964 av Edward Riedl (M) och

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag föreslår att riksdagen godkänner inriktningen för krigsförband i krigsorganisation 2021 som anges i Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8). Jag föreslår dessutom att Luftstridsskolan i Uppsala ombildas till Upplands flygflottilj F16, vilket skulle bidra till att förstärka försvaret av Stockholm. Jag anser att en flygflottilj med två divisioner JAS Gripenplan bör etableras i Uppsala senast 2025. Jag vill framhålla vikten av att varje flygdivision (ca 12–15 flygplan) kan ges ett spritt basområde med flera start- och landningsmöjligheter. Därför föreslår jag en tredubbling av flygvapnets basorganisation.

4. Övningsverksamhet, punkt 2 (M)

av Pål Jonson (M), Jörgen Berglund (M), Alexandra Anstrell (M) och Amir Adan (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 21,

2019/20:2352 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 17 och 20.

Ställningstagande

Vi anser att försvaret bör få bättre möjligheter att öva. Säkerhetsläget i vårt eget närområde har försämrats och försvarsförmågan bör stärkas. Vi vill framhålla att både miljöbalken och plan- och bygglagen har förändrats på ett antal avgörande punkter sedan början av 90-talet, framför allt när det gäller störande verksamhet. Det har därmed blivit allt svårare att bygga i t.ex. bullerutsatta miljöer. Verksamheter som ses som störande har blivit betydligt mer restriktiva när det gäller att tillstyrka byggnation i sin direkta närhet. Rådande lagstiftning medger att man använder sig av servitut, men bara inom miljöbalkens nivåer. Miljöbalkens uppsatta gränsvärden gäller därför oavsett vad som avtalats i servitutet. Vi menar att det är nödvändigt att bedöma hur rikets försvar bör prioriteras i förhållande till miljöbalkens bullervärden och anser att Försvarsmaktens behov övertrumfar de som miljöbalken ska värna. Vi vill pröva möjligheten att göra miljöbalkens bullerregler dispositiva för Försvarsmakten i samband med servitutstecknande för att kunna säkra både försvarets möjligheter att öva och kommuners möjligheter att bygga bostäder. Försvaret bör ses som en tillgång och inte en belastning på grund av en stelbent lagstiftning. Vi vill även lyfta möjligheten att ändra lagstiftningen så att Försvarsmakten i avvaktan på slutgiltigt besked om miljöprövning interimistiskt får bedriva övningsverksamheten. Detta utifrån det försämrade säkerhetsläget och behovet av att öva en växande krigsorganisation samt de långa ledtiderna för beslut om miljötillstånd.

5. Övningsverksamhet, punkt 2 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 21 och avslår motionerna

2019/20:2352 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 17 och 20.

Ställningstagande

Vi anser att en större krigsförbandsövning åtminstone vart fjärde år är en rimlig ambitionsnivå för att vidmakthålla krigsduglighet. Vi vill framhålla att det krävs regelbundna krigsförbandsövningar för att uppnå målet om användbara, tillgängliga och väl samövade fältförband för nationella uppgifter.

6. Övningsverksamhet, punkt 2 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 17 och 20 samt avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 21,

2019/20:2352 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Jag bedömer att en ökad samverkan med civila myndigheter i form av beredskapsövningar och beredskapskontroller skulle kunna vara en

motivationshöjande faktor för de soldater som ska tjänstgöra under lång tid i Försvarsmakten och att de skulle finna övningar av annan karaktär, än rent militära, stimulerande. Jag anser samtidigt att fler kvalificerade övningar med förband bör prioriteras och att officersutbildningen bör ha tydligt syfte på att utveckla officerarnas kärnkompetens, nämligen att leda väpnad strid och till detta relaterad verksamhet.

7. Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan, punkt 3 (V)

av Hanna Gunnarsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:586 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkandena 1–3 och
bifaller delvis motion

2019/20:1511 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör ge Försvarsmakten i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att minska de föroreningar i Vättern som orsakats av militära övningar. Jag anser vidare att regeringen bör se till att en sanering av Vätterns botten sker och att regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att ta fram en långsiktig behovs- och kostnadsanalys för sanering såväl av Försvarsmaktens samtliga nuvarande och tidigare skjut- och övningsfält som av Fortifikationsverkets områden när det gäller odetonerad ammunition och miljöföroreningar. Vättern är Sveriges näst största sjö och dessutom en viktig dricksvattentäkt för ca 280 000 personer. Sjön är ett viktigt Natura 2000-område och det finns ett mål om att utöka användningen av den som dricksvattentäkt framöver, men den används också av Försvarsmakten som övnings- och testområde. I dagsläget har Försvarsmakten tillstånd för 30 skjutdagar och 69 000 skott per år, vilket är en markant ökning. Redan de tidigare tillåtna nivåerna hade en negativ inverkan på miljön i form av bl.a. föroreningar. Försvarsmakten måste kunna öva, men jag anser att övningarna i och vid Vättern behöver begränsas. Balansen mellan försvarets intressen av att öva, miljöintressen och behovet av att säkra rent dricksvatten behöver bli bättre. Min bedömning är att Försvarsmaktens klimat- och miljöarbete har förbättrats avsevärt jämfört med bara ett par årtionden tillbaka. Enligt Riksrevisionens rapport Statens förorenade områden (RiR 2016:25) disponerar Försvarsmakten i dag nära 2 200 potentiellt förorenade områden. Cirka 184 000 hektar mark utgörs av aktiva övnings- och skjutfält och

ytterligare ca 15 000 hektar är under avveckling enligt motionen. Detta är arealer som ofta innehåller både stora mängder odetonerad ammunition och miljöföroreningar. Att grundligt sanera samtliga skjut- och övningsfält skulle sannolikt medföra mycket stora kostnader och behöva göras under lång tid. Enligt miljöbalken är det Försvarmakten som själva ansvarar för att ta hand om de föroreningar man förorsakat. Det är dock fastslaget att det ska ske i den utsträckning som myndighetens resurser medger. Enligt motionärerna har Försvarmakten för 2016–2023 avsatt 140 miljoner kronor för framtida utgifter för sanering av förorenade områden. Detta grundas på myndighetens egna prioriteringar i stället för det faktiska saneringsbehovet. För att kunna skaffa sig en översikt över de reella behoven föreslår jag att regeringen ger myndigheterna i uppdrag att göra en genomgripande behovs- och kostnadsanalys.

8. Hemvärdnet, punkt 4 (M)

av Pål Jonson (M), Jörgen Berglund (M), Alexandra Anstrell (M) och Amir Adan (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 29 och 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att hemvärdnet bör förstärkas. Hemvärdnet omfattar ca 21 000 personer och det är en betydelsefull resurs för både Försvarmakten och de civila myndigheterna i samband med en kris. Försvarsberedningen är i sin rapport Värnkraft tydlig med att hemvärdnets organisation bör utökas. Målet är att det i ett första steg ska bestå av minst 25 000 hemvärdnssoldater. Försvarsberedningen pekar också på hemvärdnets viktiga roll i den framtida krisberedskapen och möjligheten att vid större kriser kunna komplettera det frivilliga engagemanget genom att hela hemvärdnsförband kan tas i anspråk. Vi föreslår att hemvärdnets numerär på sikt ökar till 30 000 personer. Dessutom anser vi vidare att hemvärdnet bör bli en egen försvarsgren.

9. Hemvärdnet, punkt 4 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 29 och
avslår motionerna
2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att lokalt rekryterade hemvärnsbataljoner bör bemannas av frivilliga soldater som åtminstone har genomfört grundläggande militär utbildning (GMU) och som har kort mobiliseringstid. Vi anser att fler basbataljoner till viss del kan avlasta hemvärdnet från vissa uppgifter och att målet för hemvärdnet på längre sikt bör vara en nivå motsvarande två hemvärnsbataljoner i ett område motsvarande de gamla försvarsområdena.

10. Hemvärdnet, punkt 4 (C)

av Daniel Bäckström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 4 och
avslår motionerna
2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 29 och
2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Jag anser att hemvärdnet har en stor betydelse för försvaret av Sverige och för hanteringen av fredstida kriser. Detta visade sig vid de stora skogsbränderna sommaren 2018 då hemvärdnet gjorde stora insatser runt om i landet. Jag anser att frivilligengagemanget är viktigt för folkförankringen av försvaret och att

hemvärnet behöver utökas. Motionärerna anser att såväl hemvärnets personal-försörjning som de materiella förutsättningarna måste förbättras.

11. Stöd till polisen, punkt 5 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2732 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4 och
avslår motion

2019/20:750 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 11 och 12.

Ställningstagande

Jag vill understryka vikten av ett tätare samarbete mellan försvar och polis i extrema situationer. Jag har två utgångspunkter, dels att bekämpa idéerna bakom terror, dels att höja terrorbekämpningsförmågan. Polisen kommer i allt större utsträckning att kunna begära hjälp från Kustbevakningen och försvaret. Säkerhetspolisen ska dessutom kunna använda information från signalspaning även när förundersökning inletts, men terroröverenskommelsen öppnar även för förslaget att sätta fotboja på asylsökande som utgör en säkerhetsrisk. Jag lägger stor vikt vid att ta fram rätt beredskap för att kunna hantera och undanröja eventuella framtida attacker mot vårt samhälle. En viktig aspekt i detta är att polis och militär vid extrema situationer kan ha ett gott samarbete. I dag har polisen möjlighet att ta hjälp av försvaret för att bevaka skyddsobjekt, men den möjligheten bör utökas till att även gälla annat än skyddsobjekt. Terrorister inriktar sig sällan på myndighetsbyggnader och andra skyddsobjekt, som i fallet med terrorattentatet på Drottninggatan i Stockholm. Försvaret bör därför kunna skydda och bevaka även andra utsatta platser med mycket folk i rörelse under särskilda omständigheter.

12. Vindkraft, punkt 6 (C)

av Daniel Bäckström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 16.

Ställningstagande

Jag anser att Försvarsmakten i sina tillståndsbedömningar av vindkraftsparker ska ta hänsyn till de fördelar som förnybar energi ger totalförsvaret. Om det blir fler lokala producenter av både vind- och solkraft minskar sårbarheten i elförsörjningen på lång sikt. Att värna småskalig el gör det lättare för människor att klara sin egen elförsörjning även vid en kris. Det är lättare för en antagonist att slå ut ett fåtal stora produktionsanläggningar än 100 000 småskaliga. Småskalig vattenkraft bidrar även till samhällets samlade motståndskraft. Som en viktig del i totalförsvaret menar jag att också Försvarsmakten bör bidra till denna utveckling i sina tillståndsbedömningar av vind- och vågkraftsparker. Dialogen och samverkan med övriga samhället behöver utvecklas och ske tidigare i tillståndsprocessen. Försvarets intressen och vind- och vågkraftens intressen ska kunna samexistera inom samma geografiska områden och ett ökat användande av vind- och vågkraft bedöms bidra till de fördelar för totalförsvaret som Försvarsberedningen skrivit om i rapporten Motståndskraft. Försvarsmakten ska ta större hänsyn till detta i sina tillståndsbedömningar, inte minst som en del av den övergripande målsättningen för det militära försvaret att skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter. Jag vill dessutom framhålla att dessa intressen tycks kunna samexistera bättre i länder såsom Danmark där vindkraften är kraftigare utbyggd än i Sverige.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:586 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Försvarmakten att ta fram en handlingsplan för att minska föreningen av Vättern orsakad av militära övningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att en sanering av Vätterns botten sker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att ta fram en långsiktig behovs- och kostnadsanalys för sanering av Försvarmaktens samtliga nuvarande och tidigare skjut- och övningsfält samt Fortifikationsverkets områden vad gäller både odetonerad ammunition och miljöföroreningar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försvarets geografiska indelning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försvarsledningen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera en ny militärhögskola och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krigsförbandsövningar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda Försvarmaktens lokalförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arméns storlek och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om baseringsorter för armén och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arméns divisioner och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lokalförsvarsförband och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemvärnet och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om marinens utformning och storlek och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om marinbaser och förband och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om upprättandet av ytterligare flygflottiljer och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krigsflygplatser och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om flygbasbataljoner och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stridsledningsbataljoner och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:750 av Björn Söder m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten och ordningsmakten ska ges i uppdrag att genomföra det som krävs i form av samövning och samordning för att Försvarsmakten ska kunna leverera ett snabbt och effektivt stöd till ordningsmakten vid ett storskaligt terrorangrepp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga lagar om Försvarsmaktens stöd till ordningsmakten bör ändras så att Försvarsmakten ges laga stöd att assistera polisen i upprätthållandet av lag och ordning vid extraordinära situationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:1511 av Emma Hult m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för en flytt av försvarets verksamhet bort från sjön och området runt Vättern och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1537 av Annicka Engblom (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att komplettera Försvarsmaktens dykeri och navalmedicinska centrum med fysiologisk forskningskompetens och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur marinens dykcenter i större utsträckning kan nyttjas av andra myndigheter i syfte att utveckla FM DNC till ett center of excellence och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1831 av Mattias Jonsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten, i enlighet med Försvarsberedningens förslag, att återupprätta ett regemente på Västkusten i form av ett amfibieregemente i Göteborg och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2035 av Lars Jilmstad (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler platser för nya militära förband ska bestämmas och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2352 av David Josefsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att Försvarsmakten får snabbare besked i tillståndsfrågor för övningsfält, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att Försvarsmakten kan ges större möjligheter att öva interimistiskt, i väntan på tillståndsgivning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2353 av David Josefsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att Försvarsmedicincentrum/Göteborgs garnison omorganiseras till Göteborgs regemente och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2503 av Hans Wallmark m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sydsvenskt försvar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2732 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett tätare samarbete mellan försvar och polis i extrema situationer och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre möjligheter för försvaret att öva och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka hemvärnet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

3. Riksdagen godkänner inriktningen för krigsförband i krigsorganisation 2021 som anges i Ds 2019:8 Värnkraft – inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beredskapsövningar och beredskapskontroller och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvalificerad övningsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Upplands flygflottilj (F16) och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka luftstridskrafternas basorganisation och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2964 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillåta byggandet av en inomhusanläggning för skyddscentrum i Umeå och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbands- och utbildningsstrukturen i Försvarmakten ska ha sin utgångspunkt i för totalförsvaret strategiskt viktiga geografiska platser så att rekryteringsbasen ökar och folkförankringen och försvarsförmågan stärks, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemvärnets utveckling och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarmakten i sina tillståndsbedömningar av vindkraftparker ska ta hänsyn till de fördelar som förnybar energi ger totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.